

6. Малійок О.О. Диференційований підхід у процесі фізичного виховання студентів (автореферат на здобуття наукового степеню кандидата наук з ФКіС) – Луцьк, 1991. – 19 с.
7. Малявин А. Г. Физиотерапия и реабилитация больных бронхиальной астмой (Ч-1) /А.Г. Малявин // Физиотерапия, бальнеотерапия и реабилитация, 2004. - №1. - С. 12-19.
8. Немедикаментозні методи лікування внутрішніх хвороб./Під ред. Є. М. Нейка - Тернопіль.: Укрмедкнига, 2000. – 270 с.
9. Пархоменко Л.К., Страшок Л.А. Сучасні погляди на перебіг бронхіальної астми у підлітків // Нова медицина. – 2003. - №1. – С.50.
10. Попова И.В. и соавт. Распространенность симптомов бронхиальной астмы по критериям ISAAC // Аллергология. – 2004. - №4. – С.31-34.
11. Пыцкий В.И. Аллергические заболевания. – 3-е изд., переработаное и доп. – М.: Издательство «Грида - X», - 1999. – 470 с.
12. Старшов А., М. Смирнов И. В. Spirografia для профессионалов / Старшов А. М. Смирнов И. В. - М.:Познавательная книга пресс, 2003. – 80 с.

Л.І. КОТИК

ВПЛИВ СУБКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА МІСТ НА ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ

В статті розкриті загальні особливості впливу міського субкультурного середовища на психічне здоров'я жителів міст. Увага сконцентрована на проблемах депресії, ігрової залежності особистості, психічної нерівноваженості дітей.

В статье раскрыты общие особенности влияния городской субкультурной среды на психическое здоровье жителей городов. Внимание сконцентрировано на проблемах депрессии, игровой зависимости индивида, психической неуравновешенности детей.

General tendencies the influence of city subculture sphere on the psychiatric health of the city inhabitants are opened in the article. The attention is stressed on the problems of depression, depending on play, the physical neurasthenia of children.

На початку ХХІ ст., перед українською спільнотою заново постала проблема зниження економічного розвитку держави, яка призвела до процесів безробіття, безгрошів'я, зневіри в себе та формування психологічного відчуття безперспективності подальшого розвитку. На цьому фоні нової актуальності дослідження набуває феномен функціонування соціально-культурного життя міст, як центрів локалізації максимальних благ і негараздів людства.

Проблеми „субкультурного середовища міст” активно досліджуються у галузі соціології, психології, суспільної географії, культурології, геурбаністики, соціальної медицини тощо. В цій сфері працюють такі вчені, як А. Доценко, В. Джаман, Ю. Пітюренко, У. Садова, І. Салій, Л. Шевчук, А. Giddens і т.д.

На сьогодні під „субкультурою міст” або „субкультурним середовищем міст” розуміють сукупність цінностей, взаємовідносин між людьми, правил поведінки, специфіки мислення, що характерні людині того чи іншого міста, та формуються в процесі його розвитку й функціонування.

Здавна характерними атрибутами субкультури українських міст були риси високої духовної та фізичної культури їх жителів, толерантності, такту, виваженості, загальної освіченості. При проживанні в містах акцент робився на усесторонній розвиток особистості з концентрацією уваги на розвитку почуття прекрасного та духовного. Останнє так описує в своєму творі „Сучасний Львів” Олена Степанів: „Багаті люди мали тут свої двори з челяддю, городами, садами. А про велике заінтересування культурними справами свідчать численні церкви, над якими, напевно, опіку мали не лише князі, але й бояри, купці, ремісники” [9].

Зараз, в більшості, поняття „субкультурного середовища міст” асоціюється з такими негативними явищами сучасності як алкоголізм, наркоманія, розбещеність, стреси, депресія тощо. Всі вони водночас, є як похідними моментами від специфіки міського життя з однієї сторони так і характерними рисами, уособленням міського стереотипу життя та мислення, з другої.

Характерною рисою сучасного міста, яка безпосередньо впливає на формування людської психіки є темп життя. Місто відзначається швидкістю, яка проявляється в простому банальному русі автомобілів та людей по вулицях, в швидкості мовлення та мислення, необхідності прийняття

моментальних кардинальних рішень у площині бізнесу і т.д. Все це перенапружує опосередковану людину, виснажує її внутрішні енергетичні резерви та породжує стан депресії. Найбільш піддатливі цьому стану мобільні люди робота яких пов'язана з прийняттям важливих рішень у площині політики чи економіки. Яскравим прикладом таких людей у світі є топ-менеджери кагорта яких тільки почала формуватися у нас в Україні. Незважаючи на те, що в більшості це молоді, фізично здорові люди віком 25–40 рр. виснажливі умови праці, перш за все постійна міжособистісна конкуренція в колективі та приховані кар'єрні підклимові ігри, ослаблюють їх психічне та фізичне здоров'я. Дана ситуація яскраво проілюстрована на прикладі „золотих банкірів” Лондонського Сіті: „... для успішного кар'єрного просування у Сіті потрібні не тільки таланти і розум. Необхідно бути, по-перше, здоровим і фізично витривалим, по-друге, спокушеним у психологічних (і часто підклимових) війнах і, по-третє, – абсолютно товстошкірим і байдужим” [3].

Робота таких людей пов'язана з постійним перебуванням в атмосфері заздрості, зрадництва та страху бути належно не оціненим та викинутим на узбіччя бізнесу. Її так ілюструють працівники великих корпорацій та фірм офіси яких розташовані у містах: „На роботі потрібно не лише виграти самому, але й засвідчити, що твої колеги програли. Витримати ситуацію, коли з тими ж колегами небезпечно консулюватися, бо кожне твоє запитання розглядають як визнання твоєї слабкості і неодмінно використають проти тебе” [3].

Результатом таких перенапружених умов праці є стреси способи знання яких у міських жителів далекий від здорового. Для прикладу, в великих містах світу, як то в Лондоні, Парижі, Токіо, Нью-Йорку, а з середини 90-х років ХХ ст. й в містах України існує певний неписаний, але „залізний” встановлений і уподобаний, розпорядок відповідно до якого в п'ятницю ввечері молодь, від 20 до 40 років знімає стрес, що „зібрався” в організмі за тиждень. Основними способами зняття такого стресу є алкогольні та наркотичні засоби, забави сексуального спрямування, азартні ігри тощо. Під даний феномен активно розвивається й соціальна інфраструктура торгівельно-розважального спрямування. Наприклад, практично в усіх великих містах України розгорнута мережа алкогольних супермаркетів з промовистою назвою „8 п'ятниць”.

Нажаль, це не стає запорукою емоційного та психологічного розвантаження особистості, а навпаки заганяє дану напругу в підсвідомість спричиняючи в майбутньому складні психічні розлади особистості. За показником останніх, наприклад, в Україні міські жителі в п'ять разів випереджують мешканців сільської місцевості, які проживають в більш комфортних для організму умовах – сповільнений темп життя, менші емоційні перевантаження, повсякденне пряме спілкування з природою тощо. Прагнення до даних умов життя серед міських мешканців спричинює до розвитку двох феноменів: дауншифтингу та екопоселенців. І перші і другі добровільно відмовляються від вищого соціального становища, а відповідно кар'єрного росту та збільшення матеріальної винагороди за свою роботу на користь більш зрівноваженому способу життя. Критеріями останнього є сповільнений темп життя, відстороненість від зобов'язання приймати щоденно важливі професійні рішення, наявність вільного часу для самореалізації, розкриття творчого потенціалу, спілкування з родиною тощо. На відміну від дауншифтерів екопоселенці прагнуть ще обмежити себе в користування сучасними науково-технічними надбаннями цивілізації. Кагорти останніх вже сформувалися під м. Києвом.

Іншим моментом субкультурного середовища міст, що негативно впливає на психічне здоров'я людини є азартні ігри. Вони появились як елемент забави, а переросли в містах в центри паломництва міських жителів, що не лише витрачають там свої гроші й час, але іноді „запродують душу”. Останнім фахівці ставлять діагноз „ігроманія” або „паталогічна схильність до азартних ігор” [4].

Соціологічні дослідження проведені в Україні показали, що серед дітей і підлітків тих, кого можна назвати паталогічними гравцями вдвічі з половиною більше ніж серед старшого населення. Причиною цього є більша схильність психіки дитини до засвоєння моменту гри з однієї сторони та відповідно сильніша залежність від ігрового азарту. Психічне здоров'я таких людей розбалансоване. Всі прагнення, бажання, уподобання зациклюються на азартній грі. Єдиною думкою є прагнення виграти не заради можливого збагачення, а заради самого моменту виграшу. Як вважає з цього приводу професор психології Сергій Яковенко: „... азарт – продукт культури міст. ... Люди перестають розуміти, що таке добро і зло. Вони не бачать свого життя на роки наперед. Немає конструктивної лінії поведінки. Поширений правовий нігілізм: люди не вірять у правосуддя, не вірять самі у себе...”, [4].

Найбільш піддатливими азартним іграм є міські жителі, яким потрібний постійний адреналіновий стрес. Вони страждають в силу напруженого ритму життя від адреналінової

залежності виходом з якої є ризик. Оскільки в містах все менше, крім місця праці, місць для ризику, єдиними закладами де можна випробувати долю та отримати належну порцію адреналіну є казино. Дилема функціонування казино полягає в тому, що крім психічної розбалансованості життя людини, вони часто впливають на формуванням алкогольної та наркозалежності від яких страждає вже фізичне здоров'я.

Впливає міське субкультурне середовище й на психічне здоров'я дітей. Постійна зайнятість батьків, яка диктується умовами праці та проживання в містах, все менше часу залишає на спілкування з дитиною, на формування її світогляду та світосприйняття. Процес виховання дитини перекладається на бабусів-дідусів в кращому випадку, а в гіршому – на найманих нянь чи працівників дитячих дошкільних закладів. Дитина росте відособлено від батьків, не відчуває їхньої любові й тепла й замикається в собі. Це все підсилюється відірваністю дитини від природного довкілля: єдиними об'єктами споглядання дитини стають залізобетонні багатоповерхівки та шумні, насичені транспортом вулиці міст. Дитина росте емоційно збідненою, агресивною, неконтрольованою у своїх бажаннях та вчинках. Вона не вміє відчувати прекрасне навколо себе та в самій собі, що породжує комплекс неповноцінності, а відповідно в подальшому різні психічні відхилення в розвитку дитини. Напротивагу цьому є розвиток руху "емо", який пропагується як розкриття беззахисності і чуттєвості підлітків й молодих людей. Проте останній характеризується крайніми негативними проявами, а власне пропагування максимального розкриття почуттів і емоцій молоді людини аж до скоєння суїцидальних дій, тому в деяких європейських державах даний рух заборонений на державному рівні.

Специфічним, суто українським елементом субкультурного середовища міст є розвиток „синдрому дачника”. Його предтечею є економічна криза в Україні 90-х років ХХ ст., з однієї сторони, та масове отримання міськими жителями невеликих присадибних ділянок в кінці 80-х на початку 90-х років, з другої сторони. На сьогодні даний феномен дещо відійшов у небуття, проте економічне потрясіння 2009 р. знову поверне його до життя. Добровільно-примусова сільськогосподарська діяльність для більшості жителів міст стане засобом виживання в умовах економічної кризи, але негативно відіб'ється на їх фізичному та психічному здоров'ї [6].

В цілому, на сьогодні, субкультурне середовище міст негативно впливає на психічне здоров'я особистості, проявом чого є наростаючі тенденції алкоголізму, наркозалежності, різних психічних відхилень серед міських жителів. Десь там, згідно з філософськими та релігійними доктринами це є розплата за урбанізацію, яку так проілюстрував фантаст Іван Єфремов в праці „Лезо бритви”: „За міське життя до людини приступають чотири розплати, які не можна оминати. За незайнятість, малу кількість власної праці – шизофренія, за надлишковий комфорт, лінь й прагнення їжі – склероз, інфаркт, за життя довше передбаченого спадковими даними індивіда – рак, за дітонародження як попало, за шлюби по хвилинному бажанню, за безвідповідальність в такому важливому питанні як майбутнє власних дітей, розплата – погана стійкість дітей до майбутніх захворювань, спадкові захворювання, кретинізм, послаблення розумових та фізичних сил нащадків” [2, с. 271–272].

ЛІТЕРАТУРА

1. Вовчик-Блакитна Л. Мусить же у Кузі бути дитинство // Дзеркало тижня. – 2003. – № 48 (473). – С. 22.
2. Єфремов І. Лезвіє бритви. – М.: «Прогрес», 1988. – 672 с.
3. Загоруйко Ю. Стрес і сіті // Дзеркало тижня. – 2004. – № 22 (497). – С. 11.
4. Котляр А. «Жизнь – банк; рок мечет, я играю ...» // Зеркало недели. – 2003. – № 28 (453). – С. 21.
5. Никонова Л. Пожалійте бізнесменів // Дзеркало тижня. – 2004. – № 4 (479). – С. 22.
6. Никонова Л. Капкан для городника // Дзеркало тижня. – № 26–27 (451–452). – С. 30.
7. Салій І.М. Українські міста: питання власності і муніципального управління. – К.: ДП „Експрес-Поліграф”, 2001. – 416 с.
8. Социологический энциклопедический словарь / Редактор координатор – акад. РАН Г.В. Осипов. – М.: Изд-кая группа ИН ФВА-М-НОРМА, 1998. – 488 с.
9. Степанів О. Сучасний Львів. Путівник. – Львів: „Фенікс”, 1992. – 144 с.
10. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. – Львів: Вид-ий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 444 с.
11. Шевчук Л.Т. Основи медичної географії. – Львів, 1997. – 168 с..
12. Шевчук Л.Т. Соціальна географія: Навч. посібник. – К.: Знання, 2007. – 349 с.